

Tiến tới cuộc ‘Đổi mới’ mới

12/06/2023

Việt Nam: Tiến tới cuộc ‘Đổi mới’ mới và tìm bệnh căn cho ‘khối ung thư’ phải gỡ bỏ

Quốc Phương, cộng tác viên RFA Tiếng Việt từ London

30-05-2023

Capture à partir de : [rfa.org](https://www.rfa.org)

[Một banner cổ động cho Đảng Công sản ở Hà Nội hôm 25/1/2021 \(minh họa\). Reuters](https://www.reuters.com)

Ba mươi bảy năm đã trôi qua, kể từ cuộc ‘Đổi mới’ lần thứ nhất do Đại hội ĐCSVN lần thứ 6 phát động, nay đã tới lúc bước sang cuộc đổi mới một lần nữa. Lần này Việt Nam cần làm triệt

để hơn để hội nhập tốt với thế giới, chủ động hướng tới tương lai. Tuy nhiên để làm được việc đó thành công, Việt Nam cần tự tháo gỡ được một số vấn đề như một 'khối ung thư' mà lâu nay cản bước, trong khi mỗi người dân cần có tinh thần 'cầu tiến' thay vì 'cầu an' để tham gia, giúp sức. Đó là ý kiến của ông Bùi Kiến Thành, nhà nghiên cứu kinh tế từ Sài Gòn, người từng là cố vấn của ban lãnh đạo Nhà nước và ĐCSVN thời kỳ trước đây về phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế.

"Việt Nam xuất phát từ một nền kinh tế quốc doanh và doanh nghiệp lớn là doanh nghiệp của nhà nước, từ 20 đến 30 năm nay, Việt Nam đã cổ phần hóa hầu hết tất cả những doanh nghiệp nhà nước đó, còn lại một số còn đương có sự quản lý trực tiếp của nhà nước," kinh tế gia Bùi Kiến Thành trong phần hai cuộc trao đổi của mình hôm 29/5/2023 chia sẻ với Đài Á Châu Tự Do mà đầu tiên ông đi từ góc độ quan sát cách thức và quan niệm quản lý nền kinh tế, ông nói tiếp:

"Nhưng chúng ta (Việt Nam) ở đây cần thẳng thắn với nhau, đừng ngần ngại vấn đề danh chính, bởi vì không dám nói đến 'tư nhân hóa' (privatization) của nền kinh tế, mà lại nói rằng 'cổ phần hóa' để tránh một vấn đề chính trị của một từ ngữ là 'tư nhân hóa' nền kinh tế. Chúng ta nên nhìn thẳng vào sự thật, và nói rằng nền kinh tế Việt Nam phát triển tốt không phải là do thành phần kinh tế nhà nước đóng vai trò chủ chốt chủ động, mà vai trò đó phải là của và bởi kinh tế của quốc dân, của toàn dân, đó là tinh thần của chính sách Đổi mới từ năm 1986, mà đến nay Việt Nam chưa làm hết, vì vậy phải làm rõ vấn đề đó.

Do đó Việt Nam cần phải quyết tâm, hãy tư nhân hóa nền kinh tế một cách rõ ràng và hãy tổ chức mọi điều kiện cho nền kinh tế tư nhân phát triển, chứ đừng giành giật lại những thành phần

nào đó để giao cho doanh nghiệp nhà nước, để rồi quản lý không đến nơi, không đến chốn, lỗ triền miên, tình trạng đó là điều mà chúng ta đang thấy qua những dự án đang chết đứng, chết ngời mà do Bộ Công thương quản lý v.v...

Những cái đó, chúng ta phải nhanh chóng giải quyết, xóa bỏ hết tất cả và tiến tới một nền kinh tế quốc dân, một nền kinh tế hiện đại và vì vậy Việt Nam phải xây dựng những cơ sở để làm những việc đó, mà trước hết là xây dựng tinh thần, xây dựng ý chí để tiến tới một nền kinh tế hiện đại, hội nhập với nền kinh tế thế giới.”

Một người đàn ông đang sơn tẩm biển cổ động cho Đảng Cộng sản Việt Nam ở Hà Nội (hình minh họa). Reuters

Né tránh từ ngữ chính trị, hay là sách lược để ‘đầu xuôi, đuôi lọt’?

RFA: Ông nói không nên ‘né tránh’ từ ngữ vì ‘nhạy cảm’ chính trị, nhưng phải chăng tại Đại hội Đảng của BCHTW ĐCSVN lần thứ 6, cũng đã có sự cân nhắc nào đó về từ ngữ văn kiện nghị quyết liên quan đường lối đổi mới cơ chế quản lý, thể chế kinh tế, thậm chí nhiều hơn thế, mà ĐCSVN đã chưa thể gọi tên cho tương xứng, triệt để?

Ông Bùi Kiến Thành: Hoàn cảnh lúc đó về vấn đề chính trị, về vấn đề của tổ chức mà ĐCSVN chưa thể nào thám nhuần được nền kinh tế thị trường là như thế nào, vì vậy văn kiện nghị quyết của Đại hội đảng mới có những ‘cái đuôi’ đi tiếp theo viết rằng ‘nền kinh tế Việt Nam là nền kinh tế nhiều thành phần vận hành theo cơ chế thị trường’, chưa dám nói rằng ‘đây là nền kinh tế thị trường’, mà chỉ dám nói ‘vận hành theo cơ chế thị trường’, tới đó rồi lại còn sợ đảng viên chưa chấp nhận, nên lại móc thêm một câu nữa vào đó là ‘với sự quản lý của nhà nước’. Thành ra như thế nó gò bó lại cuộc cách mạng về vấn đề từ nền kinh tế ‘quốc doanh’ biến ra thành nền kinh tế ‘dân doanh’, gò bó bằng những điều, những cái đuôi móc theo đó để cho những đảng viên khỏi phải quá bỡ ngỡ và để cho Nghị quyết, văn kiện Đại hội đảng được thông qua, để mà được thực hiện.

Tới đó, cần đọc tiếp nữa để thấy điều thú vị trong văn kiện Đại hội đảng lần thứ 6 đó, Nghị quyết nói ‘với sự quản lý của nhà nước’, nhưng câu hỏi đặt ra là để làm gì? Cứu cánh, tức là mục đích cuối cùng của nó, được nêu ra là để cho ‘dân giàu, nước mạnh’. Đây là một cuộc cách mạng vĩ đại khác, bởi vì chủ nghĩa cộng sản không phải là ‘dân giàu’, chủ nghĩa cộng sản là ‘vô sản’, là ‘prolétariat’.

Bây giờ văn kiện Nghị quyết Đại hội đưa vào một quan niệm là ‘dân giàu’ thì ‘nước mới mạnh’, thì đó là cả một cuộc cách mạng vĩ đại khác, theo tôi, trong vấn đề chính nghĩa và cũng có thể nói là chính sách mà có thể nói là ‘dân giàu, nước mạnh’. Thế nhưng như thế cũng chưa đủ, ‘dân giàu, nước mạnh’ để làm gì? Đích tiếp theo đầy đủ hơn phải là ‘dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh’.

Đến đó, rõ ràng chúng ta có thể thấy rằng cứu cánh trong mục đích mà Việt Nam đi tới không phải chỉ cho và trong vấn đề kinh tế, mục đích Việt Nam đi tới là một xã hội ‘dân chủ, công bằng, văn minh’, thì việc ấy là việc mà chúng ta cần phải làm, và ngày nay Việt Nam cần phải làm, và phải nêu lại, nêu rõ vấn đề rằng mục đích cứu cánh của Việt Nam không phải là xã hội độc đảng, mà cứu cánh của Việt Nam là một xã hội dân chủ, công bằng, văn minh.

Đó theo tôi là công việc mà những ngày tháng tới đây, trong tương lai ngay tới đây, mà Việt Nam cần phải làm theo định hướng để Việt Nam đi tới một xã hội hội nhập cùng với thế giới, trong đó chúng ta là một xã hội ‘dân chủ, công bằng, văn minh, pháp quyền’, chứ tôi nhắc lại không phải là một xã hội ‘độc tài, độc đoán’, và tôi nghĩ Việt Nam bây giờ cần phải đặt vấn đề như thế.

Đốt lò mới ‘đạt một phần’ kết quả, nhưng ‘chưa thực căn cơ’

RFA: Ông vừa nói tới ‘bây giờ’, nhân đây ông đánh giá thế nào về chiến dịch chống tham nhũng vẫn được gọi là ‘đốt lò’, ‘củi lửa’ ở Việt Nam mấy năm trở lại đây? Cái được và chưa được của nó là gì?

Ông Bùi Kiến Thành: Cố gắng bài trừ tham nhũng đã được Đại hội ĐCSVN kỳ 11 rồi 12, cách đây ít nhất đã mười năm rồi, đặt ra. Từ năm 2012 đến nay, Việt Nam đã đạt được phần nào nhưng thực sự nó chưa phải là căn cơ. Căn cơ ở đây là ngay trong nội bộ của Đảng Cộng sản đã bị con sâu mọt, con virus tham nhũng ăn sâu vào trong cơ chế, trong xương tủy của Đảng Cộng sản, vì vậy lãnh đạo của ĐCSVN phải nhìn cho rõ căn bệnh căn cơ của mình như thế nào để mà giải quyết, chứ không phải là chỉ đốt một vài cành củi, hay đốt cái này, cái nọ

lặt vặt, chống tham nhũng là vấn đề cần làm, nhưng cách làm như ‘Đốt lò’ như thế không phải là căn cơ.

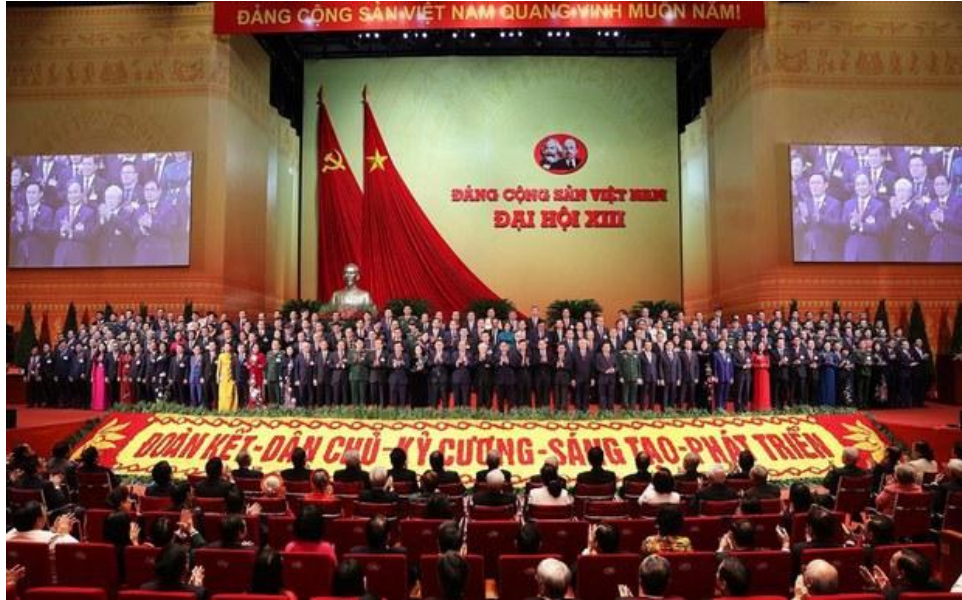
Căn cơ là gì? Ở đây tôi chỉ nói một trong những vấn đề tham nhũng căn cơ của Đảng Cộng sản chính là đạo luật đất đai của Việt Nam, chính sách này trao quyền cho nhà nước có sự sở hữu và quản lý đất đai, và từ đó đi đến cho tới tỉnh, tới quận, tới phường, cho tới cả cấp xã, mấy người cán bộ xã cũng được quyền giải quyết về vấn đề đất đai, như vậy là một trong những nguồn tạo ra tham nhũng ở đất nước này.

Vì vậy tôi trở lại và nhấn mạnh là phải xóa bỏ Luật đất đai đó đi, làm một Luật đất đai mới hoàn toàn trả lại quyền sở hữu tư nhân về đất đai cho người dân, áp dụng cho toàn dân, và nhà nước chỉ được sở hữu những cái nào mà nhà nước cần phải quản lý, và nhà nước không thể nào là chủ đất đai của toàn dân được, riêng thay đổi đó sẽ làm giảm bớt được phần nào hệ lụy về tham nhũng.

Nhưng cái đó cũng chỉ là một phần thôi, như tôi đã nói và ý của tôi là chúng ta phải tìm cho rõ những căn cơ khác của căn bệnh tham nhũng của đảng Cộng sản Việt Nam là gì để mà giải quyết. Và chúng ta phải cần có một sự ‘hội chẩn’ của những bác sỹ, tức là sự ‘hội chẩn’ của những nhà nghiên cứu chính trị Việt Nam, đó là điều Việt Nam cần phải làm và làm càng sớm, càng tốt.

Còn nếu không, chỉ chữa bệnh theo lối mắc bệnh ‘ung thư’ mà cho uống aspirin, thì không thể nào giải quyết được vấn đề ung thư. Và nếu chúng ta không giải quyết được căn bệnh ‘ung thư’ của đảng Cộng sản ở Việt Nam, thì chúng ta cũng sẽ chết về vấn đề ung thư mà thôi.

Vì thế, câu hỏi đặt ra là ban lãnh đạo có muốn để cho đảng Cộng sản chết vì ung thư hay là không? Nếu không muốn để cho đảng chết, thì phải giải quyết vấn đề bệnh căn, bệnh nguồn của ung thư đó là cái gì, cái đó là cái mà tôi khuyến cáo ban lãnh đạo của đảng Cộng sản ở Việt Nam nên lưu ý.

Các uỷ viên Ban Chấp hành Trung ương ĐCS Việt Nam khoá 13 chụp hình chung tại Đại hội 13 ở Hà Nội hôm 1/2/2021 (minh hoạ). AFP

***RFA:** Trong lúc chờ đợi có một cuộc ‘hội chẩn’ như vậy, tạm thời theo giả thuyết ông đặt ra, theo ông những nguyên nhân chính khác của căn bệnh ‘ung thư’ đó là gì?*

Ông Bùi Kiến Thành: Ngoài vấn đề Luật đất đai đến nay là một căn cơ, thì căn cơ thứ hai là cơ chế về quản lý đảng viên, cái đó cần phải xem lại. Đừng tạo ra điều kiện như tới giờ, nghĩa là để cho đảng viên mua quan, bán chức, rồi khi có được chức quyền rồi thì áp đảo nhân dân. Tôi vẫn thường nghe, chẳng hạn, chuyện muốn có một cái chức Chủ tịch UBND Quận thì phải có bao nhiêu chục tỷ đồng để bỏ ra chạy, muốn làm được chức Giám đốc giao thông ở chỗ nọ, chỗ kia, thì phải bỏ ra mấy chục tỷ đồng để mua v.v... và v.v... Những cái tương tự như thế nhân dân đều biết hết, nên lãnh đạo phải thực sự quan tâm và nghiên cứu coi thử căn cơ của tham nhũng ở đâu.

Và cũng giống như một bác sỹ trị ung thư tốt, thì phải thực sự tìm ra chuẩn xác bệnh căn, rồi tìm cách giải quyết cho tốt, nếu không giải quyết được, thì bệnh nhân sẽ chết, đó là vấn đề mà tôi khuyến cáo những người có trách nhiệm của đảng Cộng sản ở Việt Nam nên đặc biệt quan tâm.

Còn một vấn đề nữa là vấn đề đảng Cộng sản chỉ đạo cho bên chính quyền, tức đảng chỉ đạo mọi chỗ từ trên xuống dưới, từ trong ra ngoài chi tiết, cho tới chỉ đạo đến cả các bên lập pháp, hành pháp, tư pháp nữa v.v..., thì đó không còn là dân chủ nữa rồi, và cái đó là rất khó chấp nhận. Chúng ta vẫn nói là pháp quyền và nhà nước pháp quyền, thì đó là tam quyền phân lập. Ba nhánh phải độc lập và đứng riêng ra, trong đó ví dụ tư pháp phải được độc lập, để công lý được thực thi, để xét xử được công bằng, chứ không phải là xét xử theo sự chỉ đạo của đảng Cộng sản hay theo sự chỉ đạo của bất cứ ai cả, đó là vấn đề nguyên tắc, tư pháp phải công bằng, chứ không được theo sự chỉ đạo của ai hết cả. Những việc vi phạm đó chưa chấm dứt được, thì phải hướng đến chấm dứt.

Nói rộng ra, hiện nay ở Việt Nam vẫn chưa ra khỏi được sự tổ chức một cách có thể nói là cố lõi của vấn đề chỉ đạo của đảng Cộng sản đối với chính quyền. Do vậy mới có mô hình ở mọi cấp đều có một Chủ tịch UBND, rồi mọi cấp ấy lại có một Bí thư đảng, mà luôn luôn là Bí thư đảng đó (thành ủy, tỉnh ủy, huyện ủy, quận ủy, đảng ủy xã, phường), chỉ đạo Chủ tịch UBND.

Điều trái khoáy này xảy ra từ bao giờ rồi mà thành nếp mãi như vậy? Chủ tịch UBND là đại diện cho nhân dân, thế mà lại bị lãnh đạo bởi ĐCS, ở đây là Bí thư đảng chỉ đạo, mà cái mô hình này còn đi vào tới tận bệnh viện, trường học, thậm chí doanh nghiệp v.v... đủ chỗ, thì như thế đâu còn là dân chủ nữa.

Đây là thêm một bệnh căn khó chấp nhận, nó cho thấy Việt Nam vẫn chìm sâu trong quỹ đạo của một chế độ có thể nói là hết sức độc đảng, một chế độ không hề dân chủ.

Việt Nam đã biết như vậy, thì phải tìm giải pháp để cho nền quản trị, quản lý nhà nước được thông thoáng hơn, và ảnh hưởng của đảng Cộng sản là lãnh đạo, chứ không phải là chỉ đạo, thì sau đó Việt Nam sẽ đi lần lần, dần dần tới một nhà nước pháp quyền, dân chủ và dân chủ pháp trị sau này.

Nếu có ‘Đổi mới’ lần nữa, thì cần làm gì?

RFA: Nếu có một cuộc ‘Đổi mới’ tới đây ở Việt Nam, sau gần 37 năm tính từ Đại hội lần thứ 6 của ĐCSVN, thì theo ông cần phải làm gì, có lưu ý gì không?

Ông Bùi Kiến Thành: Tôi thấy mọi chuyện đều xoay vào con người, hệ thống quản lý của ĐCSVN phải như thế nào đối với những đảng viên đang được quy hoạch, xây dựng nên, và những đảng viên đó phải có tinh thần như thế nào đối với trách nhiệm, quyền hạn của mình. Đây là điểm chưa thấy rõ ràng, và nếu không chịu có sự thay đổi một cách hiệu quả, có thứ lớp, bài bản, thì sẽ chịu một sự đổ vỡ tan tành, điều mà đã xảy ra với nhiều đảng Cộng sản cầm quyền ở các nước khác trước đây.

Do đó, muốn tránh sự đổ vỡ ấy, cần rút kinh nghiệm xem cần phải làm cái gì, tôi mong rằng các lãnh đạo của Đảng Cộng sản ở Việt Nam sẽ nhận thức được những kinh nghiệm đã qua và nhận thức được trách nhiệm trong tương lai sắp tới của mình đối với đất nước, nhân dân.

Vấn đề thứ nhất ở đây là trách nhiệm và sự sáng suốt của những vị lãnh đạo, chúng ta nhớ lại Đại hội đảng 6 là trước một

tình hình rất căng thẳng, trên thì Trung Quốc đánh xuống, dưới thì Pol Pot vừa đánh lên cách đó không lâu, Việt Nam bị kẹt ở giữa trong một thế gọng kìm, trong khi kinh tế thì kiệt quệ. Cả miền Nam, cả đồng bằng Sông Cửu Long mà cũng đi vào nạn đói. Vì vậy, rõ ràng ĐCSVN lúc đó đứng trước nguy cơ sụp đổ, và buộc phải tìm giải pháp.

Bài học rút ra cho bây giờ là nay chúng ta không phải chờ cho đến một điểm như thế, hãy sáng suốt, hãy nhìn vào sự thật của ngày hôm nay và có hành động, hãy ngồi lại với nhau để có giải pháp, chứ đừng chờ cho tới lúc trời sập xuống, lúc đó mới than thân, trách phận. Như thế là không được và không nên, và chúng ta phải hiểu rằng triều đại hưng vong là do ở con người. Mà con người đó chính là chúng ta. Và trong chúng ta có những người có quyền hành, và chúng ta cũng gồm những người chưa có quyền hành, nhưng cũng có ý kiến...

Vậy chúng ta phải cố gắng làm sao để đi tới một Đại hội mới, để đưa ra những Nghị quyết Đại hội, Nghị quyết Trung ương mới, để giải quyết vấn đề thể chế chính trị mới, theo kiểu mà chúng ta đã giải quyết vấn đề thể chế kinh tế của thời kỳ thập niên những năm 1980.

Hiện nay tôi thấy, về nhân sự, trong nhân dân và trong đảng Cộng sản, cũng đã có được những thành phần mà có thể nói rằng có tâm huyết và có trí tuệ, để mà ngồi lại bàn những việc này, đưa nước Việt Nam tới một nền dân chủ văn minh trong hòa bình, trong hạnh phúc, chứ không nên chờ đợi đến lúc đổ vỡ hết cả.

RFA: *Viễn kiến của ông về một chế độ có đa đảng chính trị đối lập và đa nguyên tư tưởng được chấp nhận và vận hành ở Việt Nam, điều đó gần, xa thế nào, theo ông?*

Ông Bùi Kiến Thành: Xa hay gần hay không là tại con người, nhưng tôi nghĩ rằng nó không xa. Nếu chúng ta không làm gì thì mặt trời vẫn cứ lên, như tôi từng nói, không thể nào mà cứ nửa đêm giờ Tý canh ba mãi, mà qua những thời khắc như Sửu, Dần, Mão, Ngọ, thì mặt trời sẽ dần lên. Không thể lấy sức gì để mà níu lại một thời kỳ mà nó đã lỗi thời được.

Vì vậy những ai có trách nhiệm hôm nay phải cố gắng lên. Nhân đây, tôi có một lời nhắn nhủ với tất cả mọi người rằng phải cố hết sức đi, người ta nói là ‘tận nhân lực, tận nhân lực, tận nhân lực’, anh làm cái gì được, phải ráng hết sức làm, thì lúc đó mới ‘tri thiên mệnh, tri thiên mệnh, tri thiên mệnh’, tới lúc ấy sẽ thấy trời đất ra sao, và vận nước cụ thể thành quả thế nào.

Tức là đất nước tương lai thế nào, đi đến đâu là do sự nỗ lực của mỗi người, đừng có ngồi đó mà nói rằng tôi không có làm được, tôi không có quyền, tôi không có lực, tôi không có thế này, thế khác, rồi than thở, cái đó là không có và không được. Mọi người phải tận nhân lực, và tận nhân lực trong một tinh thần tích cực, chứ không phải trong tinh thần phá hoại một nền tự do, dân chủ.

Mỗi người công dân Việt Nam đều phải có trách nhiệm với đất nước, không thể nào để cho sống chết mặc bay, ai làm bậy gì thì làm, trong khi nếu như mình có thể góp ý gì được, thì mình góp ý, ở trong tinh thần thực sự cầu thị và cầu tiến.

Tôi chỉ ngại rằng có một số bạn tự cho mình giỏi hơn người khác, một đằng là ‘không thêm’ nói ra, mặt khác là lại quá khích. Ý của tôi ở đây là toàn dân phải có một tinh thần hợp tác cầu thị để cùng nhau đưa đất nước vươn lên, để tìm ra con đường sống, con đường tiến cho cả một dân tộc, chứ không

phải là chỉ trích, chê bai thiếu xây dựng này khác, hoặc là một thái độ khác là 'cầu an'.

Cầu an ở đây là những người không nói, không làm mà chỉ cầu an, như vậy là không phải. Con người ta cần phải có ân nghĩa với nhân dân, với đất nước. Một ngày mình ăn một hột gạo do nhân dân làm ra, thì mình phải có cái nghĩa đối với nhân dân. Và nghĩa đối với nhân dân ở đây là gì, là hãy làm tất cả những gì có thể để cho đất nước vươn lên, chứ đừng, như tôi nhắc lại, cho rằng mình tài giỏi, mình nói một lần không nghe, thì không nói nữa, tôi thấy phong cách đó là không đạt, mà trái lại là mỗi người phải gắng hết sức mình 'tận nhân lực' thì đất nước mới có ngày 'tri thiên mệnh'.

Lời khuyên của tôi như thế là đừng nên quá tự cao, tự đại, mà cũng đừng nên quá ủy mị, để nói rằng tôi không làm gì được. Chúng ta cần phải có hành động mỗi ngày, cần mỗi ngày nêu cao ý nghĩa của cuộc sống, nêu cao ý nghĩa của việc đất nước cần phải được thay đổi, cần phải được vươn lên, và cần mỗi người đồng tâm nhất trí hiệp lực để mà hành động. Nếu tạo được tinh thần như thế, thì sẽ thành công, còn nếu chúng ta không tạo được tinh thần, thì chúng ta sẽ không có cách nào giải quyết được những vấn đề lớn.

Còn thông điệp của tôi đối với ban lãnh đạo của nhà nước ĐCSVN là nếu thấy vấn đề gì mà chưa thoáng, thì phải tìm mọi cách để làm cho nó thông thoáng, nếu thấy cái gì mà thiếu sót, thì tìm mọi cách để mà sửa sai, đối với tôi đảng cũng chỉ là một thành phần như những thành phần khác trong nhân dân, cái gì chúng ta thấy có thể làm được tốt hơn, thì cố gắng mà làm cho được, chứ đừng không làm gì cả. Rồi còn vấn đề nữa, tôi nhấn mạnh thêm đó là tâm lý 'cầu an', nhiều người đang rút về, rút

lui, đi nuôi mấy con chim, mấy con cá..., nó không phải là một tinh thần đúng đắn với thời cuộc của đất nước hiện nay, đang lúc khó khăn, thì phải có tinh thần trách nhiệm đối với nhân dân, đối với đất nước này.

Trong một thế giới mà mọi người đang tiến tới, nếu Việt Nam không tiến tới, không phát triển, chúng ta sẽ bị cả thế giới bên ngoài chèn ép và chúng ta sẽ trở về một tình hình là bị lệ thuộc, thì cái đó không thể nào chấp nhận được. Vì thế, mỗi người Việt Nam đều có trách nhiệm hành động để cho đất nước vươn lên, anh ở trong đảng, anh ở ngoài đảng, bất kỳ trong địa vị nào, thành phần nào, đều phải thấy trách nhiệm đó, để dần dần đất nước có được sự thay đổi tốt đẹp, chứ đừng rút vào cầu an, hay ủy mị, điều mà tôi thấy đang là một cái nạn trong một số thành phần trong xã hội ở Việt Nam bây giờ, khi tự nói rằng ‘tôi không làm được nên tôi ngồi đó và tôi chờ’. Tôi cho rằng từ trong đảng, hay ngoài đảng, đã là người Việt Nam thì phải xóa bỏ thái độ sai lầm ‘cầu an’ đó, và trái lại phải chuyển sang tinh thần cầu tiến. Cầu tiến sẽ tích cực và hữu ích cho đất nước.

Ông Bùi Kiến Thành (ảnh do tác giả cung cấp)

Trên đây là ý kiến trên quan điểm riêng của Kinh tế gia Bùi Kiến Thành, một chuyên gia về kinh tế, tài chính, ông nguyên là Đại Diện Ngân Hàng Quốc Gia Việt Nam tại New York, nguyên Trợ lý cho Tổng Thống Ngô Đình Diệm, nguyên Chủ tịch Tổng Giám đốc Công ty Bảo Hiểm Quốc Tế Mỹ (AIU), nguyên Chủ tịch Hiệp Hội Bảo Hiểm Việt Nam, Chủ tịch sáng lập Công ty Bình Điện VABCO (nay là PINACO). Ông từng cố vấn cho Lãnh đạo Đảng CSVN và chính phủ VN xây dựng chính sách Đổi Mới, cố vấn cho chính phủ Việt Nam về các vấn đề phát triển kinh tế, tài chính; giải tỏa cấm vận Mỹ, thiết lập quan hệ ngoại giao Việt - Mỹ; cố vấn cơ sở pháp lý Chủ quyền Việt Nam trên thềm lục địa Biển Đông; Tư vấn xây dựng các tập đoàn kinh tế lớn, Hội nhập kinh tế thế giới; Chinh đốn xây dựng Đảng trong sạch vững mạnh, Phát huy Nhà nước Pháp Quyền. Hiện nay, ông đang nghiên cứu đề án xây dựng “Thành phố Hồ Chí Minh thành Trung tâm tài chính quốc tế”. Mời quý vị bấm vào đường dẫn sau đây để theo dõi phần đầu cuộc trao đổi của ông Bùi Kiến Thành với Đài Á Châu Tự Do.

Việt Nam: mô hình kinh tế "bộc lộ áp lực lớn", nhưng chỉ đổi mới kinh tế là chưa đủ

Quốc Phương, cộng tác viên RFA Tiếng Việt từ London

29-05-2023

Capture à partir de : [rfa.org](https://www.rfa.org)

Ảnh minh họa: Dự án mở rộng sản xuất giai đoạn 2 ở Công ty Gang thép Thái Nguyên còn lại đồng sắt hồng. Courtesy Tổ Quốc

Mặc dù thành tích đạt được qua một số chỉ tiêu của điều hành kinh tế vĩ mô mà Việt Nam tự đánh giá là đáp ứng, đặc biệt sau ba năm chống chọi với đại dịch Covid-19, có ý kiến từ giới nghiên cứu chính sách quản lý kinh tế và quản trị quốc gia cho rằng mô hình kinh tế của Việt Nam đã ‘bộc lộ áp lực lớn’ là tiền đề để có những thay đổi.

“Điều tôi muốn nhấn mạnh là, khó khăn rõ ràng tạo ra tâm lý ức chế cho doanh nghiệp. Nhìn vào sự thật, không phải do điều hành của Chính phủ, mà là mô hình kinh tế bắt đầu bộc lộ áp lực lớn phải đổi thay,” Tiến sỹ Vũ Minh Khương, Phó Giáo sư đang giảng dạy tại Trường Chính sách công Lý Quang Diệu (Singapore), được [Báo điện tử Chính phủ Việt Nam](#) trích lời, thừa nhận tình hình trong một cuộc tọa đàm liên quan ổn định kinh tế vĩ mô của Việt Nam, được công thông tin của Chính phủ Việt Nam tổ chức hôm chủ nhật 28/5/2023, với sự tham gia của đại diện hai bộ Kế hoạch và Đầu tư, Tài chính ở cấp Thứ trưởng, của học giả và Đại biểu Quốc hội.

“Ta (Việt Nam) đang bước vào giai đoạn mới tăng trưởng, đòi hỏi đột phá mới về tư duy cũng như ý thức xây dựng quốc gia hiện đại trong 2-3 thập kỷ tới... Đây là bài toán chung của cả xã hội, không chỉ Quốc hội, Chính phủ; bài toán tổng hợp, bài toán đổi mới mô hình tăng trưởng toàn diện, không chỉ đơn thuần đổi mới, bỏ tập tính cũ, chuẩn bị tập tính mới... Ta đã có 40 năm đổi mới rồi, cần những đột phá trong thời gian tới,” vẫn theo PGS. TS. Vũ Minh Khương cho biết.

Nhân dịp này, từ Sài Gòn, ông Bùi Kiến Thành, cựu cố vấn về kinh tế, phát triển và hội nhập của ban lãnh đạo Nhà nước và Đảng Cộng sản Việt Nam thời kỳ trước đây, đưa ra một số nhận định trên quan điểm riêng của ông với Đài Á Châu Tự Do về điều mà ông cho rằng đã đến lúc Việt Nam cần phải làm gì để thực sự có sự cải tổ, đổi mới tận gốc rễ, cân bằng, toàn diện, hầu dĩ đem lại phồn vinh, ổn định cho sự phát triển lành mạnh, ổn định, văn minh được kỳ vọng, trông đợi của đất nước.

Điều này, qua cuộc trả lời phỏng vấn với RFA Tiếng Việt mà quý vị theo dõi sau đây, theo kinh tế gia này không chỉ dừng ở một số giải pháp kỹ thuật, hay tình thế trong điều hành thường nhật, niên khóa nền kinh tế vĩ mô, hoặc sử dụng một số đòn bẩy, công cụ kỹ thuật nhất định trên thị trường tài chính, vốn v.v..., mà thay vào đó cần có đổi mới tư duy, đổi mới tư tưởng có tính ‘cách mạng’ sau 37 năm tính từ Đại hội VI của Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, vốn được biết đến như Đại hội của ‘mở cửa’ và ‘đổi mới’, ‘tự cứu mình, trước khi trời cứu’ của gần bốn chục năm về trước.

Quần áo bán hạ giá 15 đến 50% tại một cửa hàng ở Hà Nội (minh họa). Reuters

"Đổi mới tư duy, vứt bỏ cách hiểu cũ từ thế kỷ 17, 18"

Ông Bùi Kiến Thành: Những từ ngữ mà các nhà lãnh đạo của đảng và nhà nước Việt Nam hiện vẫn sử dụng, nói rằng khu vực kinh tế quốc doanh là chủ đạo này khác, trên thực tế gọi là 'arrière-garde', từ ngữ chỉ sự đoạn hậu trong những cuộc tháo chạy với hy vọng chặn lại tạm thời những sự đổ vỡ mà thôi. Thế còn, nếu Việt Nam muốn đi tới một nền kinh tế phát triển và một nhà nước dân chủ chân chính, thì có một điều chúng ta có thể nói ngay như thế này rằng về vấn đề kinh tế, nhà nước chỉ làm những gì mà tự nhân dân không thể làm được, còn tất cả những việc khác là kinh tế nhân dân. Vì vậy tất cả những gì nhà nước Việt Nam hiện nay đang quản lý mà có thể tự nhân hóa được, không nhất thiết phải nhà nước quản lý nữa, thì theo tôi nên nhanh chóng mà tự nhân hóa đi. Tức là tôi nhắc lại rằng nhà nước chỉ làm những việc nhân dân tự mình không làm được, còn khi nhân dân làm được, thì nhà nước sẽ chuyển thành phần, lĩnh vực kinh tế đó cho nhân dân làm.

Do đó không phải việc của nhà nước là làm kinh tế, mà nhà nước chỉ quản lý, để cho nhân dân làm kinh tế, nhà nước tạo

điều kiện, tạo chính sách cho nhân dân làm kinh tế, chứ nhà nước không có trách nhiệm làm kinh tế theo lối cũ tới nay. Ý tôi muốn nói như ở bên Anh quốc, đã có lúc một số lĩnh vực như là điện, hay là xe lửa, tạm thời có lúc nhà nước chưa trao lại cho nhân dân, để chờ cho nhân dân làm được và có thể có điều kiện quản lý, thì lúc đó nhà nước rút lui, giao lại những lĩnh vực đó cho nhân dân làm.

Như vậy, nói cách khác, tôi nhấn mạnh rằng nhà nước làm quản lý nhà nước, chứ không phải nhà nước quản lý doanh nghiệp. Vì vậy, những gì ở Việt Nam mà là doanh nghiệp nhà nước bây giờ, thì từ từ nhà nước tạo điều kiện cho nhân dân làm, còn những gì tạm thời nhân dân chưa làm được, thì nhà nước tạm thời quản lý.

Như thế chính sách lớn, quản lý lớn là chúng ta phải có một định hướng như vậy, nhờ đó sẽ thấy nền kinh tế sẽ tiến mạnh hơn lên rất nhiều, chứ đừng nói mãi rằng kinh tế nhà nước là chủ đạo, rồi nhân dân chỉ là thứ yếu, dù có nói hình thức rằng tư nhân là 'quan trọng', cái đó là chuyện cũ rích của thế kỷ 17, 18 rồi, và Việt Nam đã bước qua khỏi lý luận đó từ dấu mốc của Đại hội ĐCSVN lần thứ 6 rồi, với nghị quyết của Trung ương ĐCSVN khi đó, mặc dù còn trong hoàn cảnh nhiều hạn chế khi đó mà tôi sẽ nói thêm khi có dịp, đã nói kinh tế Việt Nam là kinh tế nhiều thành phần, mà phải hiểu tinh thần của nó là kinh tế của Việt Nam là kinh tế của 'quốc dân', chứ không phải là của 'quốc doanh', vai trò của nhà nước không phải là đi làm kinh tế.

Ảnh minh họa: Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ 13 ngày 30 tháng 1 năm 2021. AFP

Đổi mới kinh tế có cần cân bằng hài hòa với đổi mới chính trị?

RFA: Liệu Việt Nam có thể chỉ cần đổi mới về mặt kinh tế thôi, mà không cần phải đổi mới gì về mặt chính trị, trong đó có đổi mới thể chế, chế độ chính trị - xã hội, xét từ thời điểm hiện nay?

Ông Bùi Kiến Thành: Ở nước nào cũng vậy, tiến tới dần dần thì cần có sự thay đổi, ví dụ trong thời kỳ những năm 1980, Việt Nam đang ngồi trên một chiếc tàu mà cần phải bẻ lái qua một đường hướng khác. Khi đó Việt Nam cần thận để không làm cho chiếc tàu đó 'bị lật', nhưng đường hướng, chiều hướng là phải thay đổi, vì vậy từ ngữ dùng trong nghị quyết của Đại hội đảng 6 đó rất thận trọng. Nhưng không phải vì thận trọng như thế mà lại giao toàn quyền cho các nhà lãnh đạo chính trị cho tới 100 năm nữa, tới 1.000 năm nữa phải giữ thể chế độc tài của một chế độ chuyên chính vô sản.

Bởi vì từ Đại hội đảng 6 đó, Việt Nam đã từ bỏ chuyên chính vô sản 'dictature de prolétariat' để qua một nền kinh tế thị trường, như vậy chúng ta thấy rằng từ nền kinh tế có thể kéo theo vấn đề về thể chế chính trị. Không thể nào mà anh độc quyền, độc đoán, độc tài trong một chế độ kinh tế tự do phát triển được, chiều hướng là anh phải dần dần thay đổi để thích nghi với nền kinh tế tự do, để hội nhập toàn phần với thế giới.

Mà muốn hội nhập với thế giới, không thể nào anh đứng riêng ra với lại những Cuba, Triều Tiên, hay Trung Quốc, để mà duy trì một chủ nghĩa độc đoán được, anh không còn có thể làm một chế độ chuyên chính vô sản nữa, anh phải tiến tới một chế độ dân chủ, mà trong đó chính Nghị quyết đại hội đảng 6 đã mở đường để nói rõ ràng rằng Việt Nam phải đi tới một chế độ dân chủ, công bằng văn minh, chứ không phải là một chế độ độc đoán, độc tài, toàn trị, Việt Nam không thể tiếp tục mãi như thế nữa.

Tất nhiên cần có thời gian để làm, nhưng định hướng thấy là rõ ràng, rằng đó là một chế độ ở Việt Nam không thể nào duy trì được 100 năm nữa trong một chế độ độc tài vô sản được, vì chuyện đó là chuyện đã qua rồi, Đại hội 6 đã hủy bỏ rồi, không còn nhà nước chuyên chính vô sản nữa, mà tiến tới một nhà nước do dân, vì dân, mà chính Việt Nam đã tuyên bố rõ ràng rằng đó là một nhà nước pháp quyền, chứ không phải là một nhà nước độc tài. Vì vậy Việt Nam phải cẩn thận trong những vấn đề chúng ta làm, và phải thấy rõ chủ trương mà các nhà lãnh đạo đã chấp nhận từ năm 1986 cho đến bây giờ và chúng ta phải thấy rằng con đường Việt Nam đi là tiến tới một nền dân chủ, tự do, công bằng, văn minh, dựa trên luật pháp và là một nhà nước pháp quyền.

***RFA:** Ban lãnh đạo của Nhà nước và Đảng Cộng sản Việt Nam hiện nay có nên quá lo sợ về chuyện mà ở trên ông có dùng từ nói là 'lật thuyền', 'lật tàu', hay là trái lại, tự tin trao lại những quyền và quyền lực vốn dĩ phải luôn thuộc về nhân dân cho nhân dân?*

Ông Bùi Kiến Thành: Thực sự ra nhiều quyền, hàng loạt quyền đã được ghi rõ trong Hiến pháp của Việt Nam, chứ không phải là không được ghi. Hiến pháp Việt Nam nói rõ Việt Nam là một nước dân chủ, chứ không phải là một nước quân chủ, hay là một nước độc tài. Vì vậy cho nên Việt Nam phải xác quyết rằng Việt Nam muốn đi đến thành một nước dân chủ, và chúng ta phải tạo ra những bước để đi đến đó, chứ đừng quá chậm chạp, vì Việt Nam cần phải hội nhập thế giới, và nếu chậm chạp thì sẽ bị thiệt hại trong vấn đề quan hệ với thế giới bên ngoài.

Vì vậy tôi nhận xét rằng nhà nước Việt Nam hiện nay, cũng như lãnh đạo không nên sợ sệt, mà sợ cũng không thể tránh được. Vì như thể mặt trời đã lên rồi, anh không thể nào níu cho mặt trời đừng lên được. Khi rạng đông mặt trời sẽ lên, hết giờ Tý thì đến giờ Ngọ, quy luật của tạo hóa là như thế và anh đã chấp nhận Việt Nam là một nước dân chủ, hội nhập với thế giới dựa trên pháp quyền, và quyền hạn của toàn dân được dân chủ v.v..., anh đã nói như thế, thì anh phải cố gắng làm. Không có việc sợ, mà sợ cái gì?

Cuộc đời của anh làm quan được mấy chục năm, đâu có phải là đảng phái của anh làm việc, hoạt động được một trăm năm, thậm chí những chế độ được biết tiếng trên thế giới từ trước đến nay đều không thoát khỏi những quy luật, nhà Hán được 600 năm rồi cũng suy vi là vì thế nào, nhà Đường phát triển

được mấy trăm năm rồi suy vi là sao? Triều đại đang hưng thì phải cố gắng mà làm cho tốt hơn, chứ đừng để nó thối nát, suy vi, bại vong rồi khi đó mới níu kéo, rồi khóc lóc, vì vậy trách nhiệm của lãnh đạo là phải 'nhất ngôn hưng bang' để làm cho đất nước hưng thịnh lên, chứ không phải vì quyền lợi của đảng của mình mà níu kéo cả một đất nước xuống, nhận đầu của 'con rồng' xuống sinh lầy chỉ vì quyền hạn hay quyền lực nhất thời của mình.

Nhìn vào đó thì biết được đâu là ý chí của người có lòng yêu nước, hay có trách nhiệm đối với đất nước và nhân dân; Yêu nước, có trách nhiệm thì phải làm tất cả những gì có thể để làm cho đất nước vươn lên, cho nhân dân phồn vinh, hạnh phúc, làm tất cả những gì cho đất nước hội nhập với thế giới hiện đại, văn minh một cách mạnh mẽ, không thể vì quyền lợi nhất thời của đảng của anh, của nhóm các anh, mà kìm hãm con Rồng Việt Nam lại một cách phi lý.

Trên đây là ý kiến phát biểu trên quan điểm cá nhân của ông Bùi Kiến Thành với Đài Á Châu Tự Do hôm 29/5/2023, nhân dịp Quốc hội Việt Nam khóa 15 đang nhóm họp phiên họp thứ năm thảo luận nhiều vấn đề liên quan lập pháp và kinh tế - xã hội, đồng thời đang có một số ý kiến được thảo luận xung quanh ổn định nền kinh tế vĩ mô của quốc gia này, do cơ quan truyền thông của Chính phủ Việt Nam tổ chức. Mời quý vị đón theo dõi phần tiếp theo ý kiến của ông Bùi Kiến Thành, theo đó ông đề cập một số khía cạnh được cho là trở ngại về tư tưởng, tư duy, triết lý, não trạng, tâm lý v.v... lâu nay mà ông coi như những biểu hiện của chứng 'ung thư' khiến cản trở việc Việt Nam lâu nay tiến tới một cuộc đổi mới triệt để, mạnh mẽ đáng có không chỉ về kinh tế, mà còn về khía cạnh thể chế, chế độ chính trị - xã hội tổng thể; và đề cập hướng giải pháp giải quyết vấn đề,

hay tháo bỏ khỏi ‘ung thư’ ấy, giúp Việt Nam sớm đi đúng hướng, từ góc nhìn và quan niệm riêng của ông.

Ông Bùi Kiến Thành là chuyên gia kinh tế, tài chính, ông nguyên là Đại Diện Ngân Hàng Quốc Gia Việt Nam tại New York, nguyên Trợ lý cho Tổng Thống Ngô Đình Diệm, nguyên Chủ tịch Tổng Giám đốc Công ty Bảo Hiểm Quốc Tế Mỹ (AIU), nguyên Chủ tịch Hiệp Hội Bảo Hiểm Việt Nam, Chủ tịch sáng lập Công ty Bình Điện VABCO (nay là PINACO). Ông từng cố vấn cho Lãnh đạo Đảng CSVN và chính phủ VN xây dựng chính sách Đổi Mới, cố vấn cho chính phủ Việt Nam về các vấn đề phát triển kinh tế, tài chính; giải tỏa cấm vận Mỹ, thiết lập quan hệ ngoại giao Việt - Mỹ; cố vấn cơ sở pháp lý Chủ quyền Việt Nam trên thềm lục địa Biển Đông; Tư vấn xây dựng các tập đoàn kinh tế lớn, Hội nhập kinh tế thế giới; Chinh đôn xây dựng Đảng trong sạch vững mạnh, Phát huy Nhà nước Pháp Quyền. Hiện nay, ông đang nghiên cứu đề án xây dựng “Thành phố Hồ Chí Minh thành Trung tâm tài chính quốc tế”.